

Správne chápanie Ježišových zázrakov

FRANTIŠEK TRSTENSKÝ

Katolícka univerzita v Ružomberku, Teologická fakulta, Spišská Kapitula

Abstract: *Jesus not only preached the kingdom of God in word, but he demonstrated it in power through his miraculous deeds. All the miracles of Jesus pointed to him as the Messiah. Jesus did not just heal the sick and raise the dead for the express purpose of taking suffering away, but to produce the credentials of his kingdom. Jesus avoided to self-glorification. Jesus' miracles emphasize importance of trusting faith on part of those seeking healing. Miracles belong essentially to global view to Jesus activities. His message is closely related to his behaviour and his manners. The miracles entice attention of moderns, too.*

Key words: *Miracle. Faith. Old Testament. Kingdom of God.*

1 Chápanie zázraku

V prvotnej cirkvi a cirkevnej dogmatike boli zázraky interpretované ako nadprirodzené skutky a ako dôkazy pravdivosti kresťanskej viery. Pravdivosť zázrakov nebola spochybňovaná. Predsa už v staroveku nachádzame útoky na historicitu evanjeliových rozprávání. Príkladom je pohanský filozof Celzus (koniec 2. stor. po Kr.), ktorý sa snažil predstaviť Ježišove zázraky ako skutky mágie.

V novoveku sa rozvinuli racionalistické tendencie, ktoré popierali nadprirodzený charakter zázrakov a snažili sa ich vysvetliť prirodzeným spôsobom. Nájdeme dokonca aj také extrémne prípady, keď sa Ježišovo kráčanie po mori snažili vysvetliť tým, že vo vode boli uložené drevá, po ktorých Ježiš kráčal. Alebo zázračné rozmnoženie chleba vysvetľovali tak, že ľudia si so sebou priniesli jedlo a navzájom si ho rozdelili, keď videli príklad Ježiša, ktorý sa rozdelil so svojím jedlom. Ježišove slová „*Dievča neumrelo, ale spí*“ (Mt 9,24) vysvetľovali tak, že išlo o kŕče, čo Ježiš hneď rozoznal.¹

---

¹ Porov. TRILLING, W.: *Hledání historického Ježíše*. Praha : Vyšehrad 1993, s. 101.

Iní sa snažili zbaviť zázraky akýchkoľvek historických elementov a hovorili, že iba nasledujúca tradícia, na základe skutkov, ktoré robili starozákonní proroci, priradila zázračnú moc Ježišovej osobe. Tvrdili, že nešlo o reálne uzdravenia, ale o autosugesciu.

Na začiatku 19. stor. uviedli R. Bultmann a M. Dibelius „históriu foriem“ a zamerali sa na porovnanie evanjeliových opisov zázrakov s príbehmi, ktoré nachádzame v iných kultúrach. V opisoch zázrakov videli literárnu konštrukciu, ktorá slúžila na odovzdanie viery. Neskôr sa štúdiom „histórie redakcie“ zameralo na rozdielne postoje jednotlivých evanjelistov, aby tak zdôraznili význam zázrakov ako takých.

Novovek priniesol rozvoj prírodných vied. S tým súvisí aj rozlišovanie medzi náboženským a prírodovedeckým chápaním zázrakov. Nanešťastie prírodné vedy začali aplikovať moderné kritéria na staroveké texty, ktoré majú úplne iný spôsob chápania a myslenia. O zázrakoch je možné zodpovedne diskutovať iba vtedy, keď zachováme náboženský kontext a teologickú reč.²

Pri rozprávaní o Ježišových zázrakoch je potrebné mať na pamäti veľký časový a kultúrny rozdiel medzi súčasným človekom a evanjeliami. Medzi extrémny nepatrí iba popieranie skutočnosti Ježišových zázrakov, ale aj vyrábanie „senzácií“ sošiek alebo obrazov.

2 Terminológia

Grécke texty evanjelií používajú dve skupiny výrazov:³

Prvá skupina zdôrazňuje predovšetkým teologickú a náboženskú podstatu skutku. Ide o výrazy *dynamis* - moc, *dielo*, *zázrak* (Nový zákon 70-krát; Matúš 5-krát); *semeion* (Nový zákon 74-krát, Matúš 13-krát) - *znak*; *ergon* (Nový zákon 58-krát, Matúš 4-krát) - *dielo*, *čin*. Predovšetkým Evanjelium podľa Jána uprednostňuje výraz *semeion*, čím prenáša pozornosť od zázračných skutkov k náboženskej podstate zázrakov.

V druhej skupine zostal aspekt nadprirodzenosti a zázračnosti, ale je ich podstatne menej: *teras* (Nový zákon 15-krát, Matúš 1-krát) - *zázrak*; *paradoxos* (iba Lk 5,26) - *obdivuhodná vec*; *arete* (iba v 1Pt 2,9) - *slávne skutky*.

Práve skutočnosť, že samotné evanjeliá pri opise Ježišových zázrakov opúšťajú výrazy spojené so zázračnosťou, ukazuje, že dôraz je kladený na náboženský a teologický rozmer. Autori Starého a Nového zákona nepoznali trvalé prírodné zákony, ale mysleli, že Boh stále pôsobí v prírode. Preto v biblickom význame zázrak nie je nevyhnutne skut-

² Porov. MIKLUŠČÁK, P.: *Kristológia I*. Spišské Podhradie : KS Jána Vojtaššáka 1995, s. 31.

³ Porov. KUDASIEWICZ, J.: *Ewangielie synoptyczne dzisiaj*. Żąbki : Apostolicum 1999, s. 125.

kom popierajúcim prírodné zákony. Neprotiví sa prírodným silám, ale uľahčuje ich plnú realizáciu. Pre staroveké chápanie zázraku nebola dôležitá výnimočnosť, ale skúsenosť s božským pôsobením. V zázrakoch veriaci človek vidí konajúceho Boha. Preto sa evanjelisti v zázrakoch nepýtajú, či je to možné, ale hľadajú pravdu a teologický zmysel zázraku. Evanjeliá nechápu zázrak v negatívnom zmysle ako porušenie prírodných zákonov, ale v pozitívnom zmysle, ako zapojenie človeka a prírody do dejín spásy. Zázrak má teda historicko-spasiteľný charakter a nie fyzikálno-prírodný.

Musíme priznať, že opis zázrakov je ovplyvnený redakčnou prácou, ktorá pochádza z prvotnej kresťanskej tradície a od evanjelistov, to však neznamená, že by evanjeliá nemali historický podklad. Vidíme, že evanjelisti ostro odmietajú mágiu, zaklínacie formulky alebo hypnózu, čo bolo zvykom helénskej kultúry. Ježiš sa vyhýba senzáciám, odmieta slávu a učeníkom prikazuje, aby mlčali o jeho zázrakoch. Nikdy ich nerobí na vlastný úžitok, ale sú vždy v službe ohlasovania Božieho kráľovstva. Ježiš ostro odmieta konať zázraky pre obdiv alebo uspokojenie zvedavosti.⁴ Odmieta to pri pokúšaní na púšti zo strany diabla, zo strany farizejov alebo zástupov, zo strany Herodesa Antipa ako aj v okamihu smrti na kríži. Pri opisoch Ježišových zázrakov nie je v centre pozornosti samotný skutok. Ten je často opísaný veľmi krátko a jednoducho. Dôležitejšia je reakcia ľudí, ktorých sa zázrak dotýka, ich vyznanie alebo prosba, reakcie zástupov alebo neprajníkov a predovšetkým zaujatie postoja k Ježišovi – viera alebo nevera v neho samého.⁵

3 Zázraky v Starom zákone

Pre lepšie chápanie novozákonných zázrakov je potrebné aspoň v krátkosti sa pozrieť na Starý zákon. Ani tam nenájdeme filozofické, dogmatické alebo prírodovedecké chápanie zázraku. Hebrejským termínom na jeho vyjadrenie je slovo *ot*. Výraz má viacero významov – *znamenie, znak, signál*. Prvýkrát sa objavuje v Gn 1,14 v opise stvorenia, keď o Slnku a Mesiaci je povedané, že sa stali *znamenaniami* pre obdobia, dni a roky. Tým je aj zdôraznený boj Biblie proti akejkoľvek snahe zbožštit nebeské telesá, ktoré sú v službe Boha, sú jeho znameniami pre človeka.

Viac ako 80-krát sa v Starom zákone používa slovo *ot* na zázračné Božie konanie. Z hľadiska našej problematiky je najdôležitejším rozprávanie o egyptských ranách, ktoré sú v hebrejčine označené ako *znamenia*. Tie sú znamením Božej prítomnosti uprostred izraelskej komunity

⁴ Porov. POKORNÝ, P., HECKEL, U.: *Einleitung in das Neue Testament. Seine Literatur und Theologie im Überblick*. Mohr Siebeck : Tübingen 2007, s. 390.

⁵ Porov. STRUPPE, U., KIRCHSCHLÄGER, W.: *Jak porozumět Bibli. Úvod do Starého a Nového zákona*. Praha : Vyšehrad 2000, s. 181.

a Izrael má spoznať, že Boh Izraela je jediný Pán a Boh. Hovorí o tom, že Boh riadi dejiny aj svoj ľud. V Novom zákone zázraky sú znamením, že Boh je uprostred svojho ľudu v osobe Ježiša z Nazaretu.⁶

Znamenie - ot je súčasťou pôsobenia prorokov. Prorok Izaiáš prisľubuje znamenie, ktoré dá Pán kráľovi Achazovi: „*Preto vám Pán sám dá znamenie (ot): Hľa, panňa počne a porodí syna a dá mu meno Emanuel.*“ (Iz 7,14)

Je súčasťou prorockého symbolického konania proroka Ezechiela: „*Ty však, syn človeka, vezmi si tehlu, polož si ju pred seba a vyry do nej mesto Jeruzalem. Postav proti nemu oblábnutie, vymuruj proti nemu val, nabromad proti nemu násyp, postav proti nemu tábory a umiestni proti nemu dookola barany. A ty si vezmi železnú misu a polož ju ako železný múr medzi seba a medzi mesto, tvár si upevni proti nemu, nech je v obľiebaní. Obľiehaj ho, to je znamenie (ot) pre dom Izraela.*“ (Ez 4,1-3) Dokonca samotný prorok sa stáva znamením pre národ: „*Hľa, ja a chlapci, ktorých mi dal Pán, sme znakmi (otot) a znameniami v Izraeli od Pána zástupov, čo býva na vrchu Sion.*“ (Iz 8,18).

Zázraky majú aj význam poverenia. Typickým príkladom je eliášovský a elizeovský cyklus v 1 Kr 17-2 Kr 8. Zázračné vzkriesenie syna vdovy zo Sarepty v 1 Kr 17,17-24 je potvrdením, že Eliáš je Božím mužom. Keď vdovin syn ochorel a zomrel, Eliáš ho vzal, položil do hornej izby na svoju posteľ a modlil sa k Bohu. Boh vypočul jeho prosbu a duša chlapca sa vrátila do jeho tela. Eliáš priniesol chlapca živého jeho matke. Vtedy žena reaguje slovami: „*Teraz už viem, že si Boží muž a že Pánovo slovo, ktoré máš v ústach, je pravdivé.*“ (1 Kr 17,24) Zázrak tak privádza človeka k osobnému stretnutiu s Bohom, ktorý týmto zázrakom potvrdil poslanie proroka. V podobnom duchu sa nesie aj opis vzkriesenia chlapca ženy Sunamitky v prípade proroka Elizea v 2 Kr 4,18-37. Ten, kto koná zázrak, je Boh. V oboch prípadoch Eliáš aj Elizeus sa modlia k Pánovi.⁷

Grécka Septuaginta prekladá hebrejské slovo *ot* gréckym výrazom *semeion*. Rovnakým výrazom novozákonní evanjelisti (predovšetkým Ján) označili Ježišove zázraky. Aj v tom je zdôraznená podobnosť medzi starozákonnými prorokmi a Ježišovým prorockým účinkovaním.

Ďalšie hebrejské slovo *mofet* je paralelným výrazom k slovu *ot* a často ho aj sprevádza. Môžeme ho preložiť ako *div*, *zázrak*. Jeho úlohou je vyvolať pozornosť: „*Keď bude faraón od vás žiadať: "Nože, urobte zázrak!" (mofet), povieš Áronovi: "Vezmi svoju palicu a boď ju pred fa-*

⁶ Porov. LÉON-DUFOUR, X. (ed.): *Slovník biblickej teológie*. Zagreb : Kršćanska Sadašnjost 1990, s. 1524.

⁷ Porov. SCHUBERT, K.: *Židovské náboženství v proměnách věků*. Praha : Vyšehrad 1999, s. 34.

raóna!”, a premení sa na hadiu potvoru.“ (Ex 7,9) Grécka Septuaginta prekladá tento hebrejský výraz slovom *teras*.

Taktiež aj tento výraz nachádzame v prorockom symbolickom konaní: „Ty však, syn človeka, zbotuj si zajatecký výstroj a stabuj sa vo dne pred ich očami. Prestabuješ sa pred ich očami zo svojho miesta na miesto iné, azda uvidia, hoci sú odbojný dom. Svoj výstroj, výstroj zajatca, vynesieš vo dne pred ich očami, sám však vyjdeš pred ich očami večer, ako odchádza zajatec. Pred ich očami si prebor múr a vyjdi tadial. Pred ich očami nes na pleci, vyjdi za tmy, tvár si zakry a nesmieš vidieť zem, lebo som ťa urobil znamením (mofet) Izraelovho domu.“ (Ez 12,3-6) Vidíme, že aj tento výraz našiel uplatnenie v evanjeliových textoch pri označení Ježišových zázrakov.

Napokon tretím výrazom je slovo *pele*, ktoré prekladáme ako *zázrak*. Grécka Septuaginta ho prekladá prídavným menom *thaumasios* – *zázračný, obdivuhodný*. Výraz je v Starom zákone veľmi málo zastúpený. Slúži na vyjadrenie niečoho úžasného, prekvapivého alebo zázračného. Používa sa iba 6-krát, z toho polovica prípadov sa nachádza v žalmoch (porov. Ž 77,15; 78,12; 88,11). Je zaujímavé, že Nový zákon tento výraz vôbec nepoužíva v súvislosti so zázrakmi, pravdepodobne z toho dôvodu, aby sa nechápali ako skutky divotvorcu alebo aby nevyvolávali senzáciu.

Podobnosť medzi terminológiou starozákonných textoch a terminológiou, ktorú používajú evanjeliá, je zrejmalá. Rovnaká terminológia poukazuje na obsahovú podobnosť. Kristus je naplnením starozákonných udalostí. Je prorok. Je Mesiáš. Je Emanuel – „*Bob s nami*“. V jeho osobe je Boh prítomný uprostred Izraela, aby konal zázračné znamenia ako kedysi v Egypte, aby vyslobodil svoj ľud z otroctva.⁸

4 Klasifikácia opisov zázrakov

V evanjeliách nachádzame rôzne druhy zázrakov: exorcizmy, uzdravenia, zachraňujúce zázraky atď. Niektorí exegéti si pri opise všímajú ústrednú postavu. Pri uzdraveniach je v centre pozornosti chorý človek, pri exorcizme zlý duch, pri niektorých zázrakoch zástup, učeníci alebo protivníci. Všeobecne môžeme klasifikovať zázraky do týchto typov:⁹

Exorcizmy

V exorcizme je ľudská osoba úplnou obeťou zlého ducha a je to práve zlý duch, ktorý vystupuje ako prvý. V evanjeliách máme strety

⁸ Porov. LÉON-DUFOUR, X. (ed.): *Slovník biblickej teológie*. Zagreb : Kršćanska Sadašnjost 1990, s. 1528.

⁹ Porov. MAZZUCCO, C.: *Filologia ed esegesi neotestamentaria*. Torino : Akademické skriptá 2002, s. 43-44.

medzi zlým duchom a Ježišom. Ježiš sa však neutieka k rituálom, ktoré boli typické pre vtedajšiu dobu. Evanjeliové opisy potvrdzujú zničujúce konanie zlého ducha jednak smerom k posadnutej osobe, jednak voči iným (napríklad stádo svíň v rozprávaní o posadnutom v gadarskom kraji). Exorcizmy, ktoré koná Ježiš, sú v spojení s príchodom Božieho kráľovstva. Sú predzvestou definitívneho víťazstva Boha nad zlobou.

Uzdravenia

Uzdravenia sú znameniami uzdravujúcej Ježišovej sily. V niektorých prípadoch sa dejú akoby „autonómne“ (napríklad uzdravenie ženy trpiacej na krvotok v Markovom evanjeliu), inokedy prostredníctvom dotyku Ježišovej ruky alebo iným spôsobom (v prípade uzdravenia slepého Ježiš použije sliny a blato). Zvyčajne sa zázrak uskutoční na niečiu žiadosť. Buď je to samotný chorý alebo niekto druhý. V evanjeliách sa stáva podstatným to, že motívom zázraku je viera. Viera nie je efekt zázraku, ale podmienka. V evanjeliách nájdeme často Ježišovu vetu: „*Tvoja viera ťa zachránila.*“ Ježiš veľakrát zdôrazňuje silu viery, ktorá dokáže konať veľké zázraky. Medzi uzdravenia sa všeobecne pričleňujú aj vzkriesenia (Jairova dcéra, syn vdovy z mesta Naim, vzkriesenie Lazára). Vzkriesenia sú opísané podobným spôsobom ako uzdravenia a ukazujú Ježišu moc nad smrťou.

Uzákoňujúce zázraky

Ide o taký druh zázrakov, ktoré slúžia na stanovenie nejakej normy alebo na potrestanie jej porušenia. Príkladom trestajúceho zázraku v Starom zákone sú egyptské rany. V Novom zákone v Sk 5,1-11 je opísané potrestanie Ananiáša a Zafiry, lebo luhali Petrovi ohľadom peňazí, ktoré získali za predaný majetok. V evanjeliách nenájdeme tento druh zázrakov proti osobám. Dokonca, keď Zebedejovi synovia žiadajú oheň z neba, Ježiš ich pokarhá. Jediným trestajúcim zázrakom je prekliatie figovníka, čo spôsobí jeho vyschnutie, ale ide o symbolický úkon a nedotýka sa človeka. Ježiš nerobí zázraky na pobavenie ani na potrestanie. Máme však veľký počet zázrakov, ktorých úlohou je stanoviť nejakú normu. Ježiš uskutočňuje mnoho zázrakov v sobotu, aby poukázal na potrebu robiť dobre v prospech človeka, osobitne v sobotu.

Zázraky - dary

Tu patrí zázračné rozmnoženie chleba, zázračný rybolov, premena vody na víno atď. V týchto prípadoch Ježiš dáva ľuďom nejaké materiálne dobro. Tieto zázraky Ježiš koná sám a poväčšine nie sú nápadné (napríklad pri svadbe v Káne stolujúci nevedia, odkiaľ sa víno nabralo).

Zachraňujúce zázraky

Ide o zázraky utišenia búrky na mori a kráčanie po vode (v Skutkoch sa spomína vyslobodenie apoštolov z väzenia) a o situáciu núdze (búrka na mori). Na ňu Ježiš odpovedá zázračným spôsobom. V prípade kráčania po vode Ježiš prejavuje svoju božskú moc.

Všeobecne je potrebné povedať, že zázraky vytvárajú jednu charakteristickú črtu Ježišovho účinkovania. Pre synoptikov patria opisy zázrakov medzi základný materiál, kým Jánovo evanjelium počet zázrakov redukuje na 7-8 znamení. Vzhľadom na dĺžku evanjelia najviac priestoru venuje zázrakom Markovo evanjelium - 18 zázrakov. Podobne aj Matúšovo evanjelium ich uvádza 18, ale skraca je ich opis. Lukášovo evanjelium uvádza 20 zázrakov.

V prípade zázrakov nás nezaujímajú len samotné opisy zázrakov, ale aj ďalšie literárne formy, ktoré sprevádzajú literárne spracovanie zázrakov, a to predovšetkým:¹⁰ sumáre, apoftegmy, výroky.

Sumáre

Všeobecným spôsobom podávajú Ježišovu činnosť. Nájdeme ich predovšetkým v Mt 4,23-25; 9,35 a 14,34-36:

Mt 4,23-25: „A Ježiš chodil po celej Galilei, učil v ich synagógach, blásal evanjelium o kráľovstve a uzdravoval každý neduh a každú chorobu medzi ľudom. Povest' o ňom sa rozniesla po celej Sýrii. Prinášali k nemu všetkých chorých, postibnutých rozličnými neduhmi a trápením, posadnutých zlými duchmi, námesačníkov a ochrnutých a on ich uzdravoval. A šli za ním veľké zástupy z Galiley a Dekapola, z Jeruzalema, Judey a Zajordánska.“

Mt 9,35: „A Ježiš chodil po všetkých mestách a dedinách, učil v ich synagógach, blásal evanjelium o kráľovstve a uzdravoval každý neduh a každú chorobu.“

Mt 14,34-36: „Preplavili sa na druhý breh a došli do kraja Genezaret. Len čo ho obyvatelia toho kraja spoznali, vyslali poslov do celého okolia. I prinášali k nemu všetkých chorých a prosili ho, aby sa smeli dotknúť aspoň obruby jeho odevu. A všetci, čo sa ho dotkli, ozdraveli.“

Sumáre predstavujú Ježišovu činnosť, ktorá sa okrem kázania vyznačuje uzdraveniami v širšom časom rozmedzí a po celej Galilei. K nim je možné pripojiť aj texty v Mt 8,16 a 12,15, ktoré hovoria o kolektívnych uzdraveniach.

Apoftegmy

¹⁰ Porov. BARTNICKI, R.: *Ewangelie synoptyczne*. Warszawa : Wydawnictwa Akademii Teologii Katolickiej 1996, s. 95-96.

Ide o príbehy, v ktorých centrálnu úlohu zohráva Ježišov výrok obsahujúci dôležitú náboženskú pravdu.¹¹ Príkladom je žiadosť farizejov a zákonníkov o znamenie v Mt 12,38-39:

Mt 12,38-39: „*Vtedy mu povedali niektorí zákonníci a farizeji: »Učiteľ, chceme vidieť nejaké znamenie od teba.« On im povedal: »Zlé a cudzoložné pokolenie žiada znamenie. Ale znamenie nedostane, iba ak znamenie proroka Jonáša.«*“

Iný príklad nájdeme v reakcii obyvateľov Nazareta voči Ježišovej zázračnej sile v Mt 13,53-58:

Mt 13,53-58: „*Keď Ježiš skončil tieto podobenstvá, odišiel odtiaľ. Prišiel do svojej vlasti a učil ich v synagóge. Oni sa divili a hovorili: »Skade má tento takú múdrosť a zázračnú moc? Vari to nie je tesárov syn? Nevola sa jeho matka Mária a jeho bratia Jakub a Jozef, Šimon a Júda? A nie sú u nás všetky jeho sestry? Skadeže má toto všetko?« A pohoršovali sa na ňom. Ale Ježiš im povedal: »Proroka si všade uctia, len nie v jeho vlasti a v jeho dome.« A pre ich neveru tam neurobil veľa zázrakov.“*“

Výroky

Ježišove výroky sú uvádzané samostatne, inokedy sú zaradené v celom súbore výrokov a inokedy sú vložené do príbehu. V prípade zázrakov nájdeme Ježišove výroky, ktorými zveruje apoštolom moc konať zázraky v Mt 10,8; pokarhanie nekajúcim mestám v Mt 11,20-24, poučenie učeníkov o sile viery v Mt 17,19-21 atď.

Mt 10,8: „*Chorých uzdravujte, mŕtvych krieste; malomocných očistujte, zlých duchov vyháňajte. Zadarmo ste dostali, zadarmo dávajte.*“

Mt 11,20-24: „*Potom začal robiť výčitky mestám, v ktorých urobil najviac zázrakov, pretože sa nekajali: »Beda ti, Korozain! Beda ti, Betsaida! Lebo keby sa v Týre a Sidone boli stali zázraky, ktoré sa stali u vás, dávno by boli robili pokánie v kajúcom rúchu a popole...«*“

Mt 17,19-21: „*Keď boli učeníci s Ježišom sami, pristúpili k nemu a spýtali sa ho: »Prečo sme ho nemohli vybnat my?« On im povedal: »Pre svoju malú vieru. Veru, hovorím vám: »Ak budete mať vieru ako horčičné zrnko a povieť tomuto vrchu: 'Prejdi odtiaľto ta!' - prejde. A nič vám nebude nemožné.« Tento druh sa nedá vybnat ináč, iba modlitbou a pôstom.«*“

5 Schéma zázrakov

Všeobecne sa schéma zázrakov môže rozdeliť do nasledujúcich bodov:¹²

¹¹ Porov. HERIBAN, J.: *Príručný lexikón biblických vied*. Rím : SÚSCM 1992, s. 214.

¹² Porov. MAZZUCCO, C.: *Filologia ed esegesi neotestamentaria*. Torino : Akademické skriptá 2002, s. 45.

Predstavenie problému alebo núdze (druh choroby, blad zástupu, búrka a pod.).

Prípadná prosba osoby, ktorá sa nachádza v núdzi, alebo príhovor iných osôb.

Prípadný dialóg medzi Ježišom a osobou, ktorá sa na neho obracia.

Zázračný zásah za pomoci slov alebo gesta (dotyk ruky), alebo nástroja (slina, blato).

Uvedenie následku, často okamžitý účinok.

Reakcie prítomných (prekvapenie, oslava, ale aj odmietnutie). Ježiš v niektorých prípadoch reaguje výčitkami pre neveru (voči učeníkom) alebo žiada, aby sa o tom nebovorilo.

Niekedy vstupujú do opisu ešte ďalšie prvky, ako opis ťažkosti (kvôli zástupu, protivníkom alebo učeníkom), alebo sú opísané Ježišove pocity (hnev, zľutovanie, súciti) a pod.

Vynechanie alebo rozšírenie jednotlivých prvkov uvedenej schémy (body 1 až 6) patrí medzi tie skutočnosti, ktoré najčastejšie pomáhajú stanoviť teologické zámery jednotlivých evanjelistov.

Charakteristiky jednotlivých evanjelistov

Markovo evanjelium venuje zázrakom pomerne veľký priestor. Marek predstavuje Krista prdovšetkým ako muža činu. V centre pozornosti stojí Božie kráľovstvo, preto aj prvý zázrak, ktorým je uzdravenie posadnutého nečistým duchom v Mk 1,23-27, nastáva bezprostredne po Ježišom vyhlásení o prichádzajúcom Božom kráľovstve a povolaní prvých učeníkov. Tým sa stáva zrozumiteľné, čo znamená Božie kráľovstvo: nasledovanie Ježiša a oslobodenie od diabolskej moci. Ježiš sa nachádza v apokalyptickom boji a zázraky sú prostriedkami, ktoré dokazujú, že Ježiš je Pánom aj nad silami zla. Ježiš má plnú moc odpúšťať hriechy i uzdravovať. Popri exorcizmoch je potrebné vidieť, že aj na choroby sa hľadelo ako na pôsobenie démonov.

Sám Ježiš však v Markovom evanjeliu skrýva svoju identitu. Ide o „mesiášske tajomstvo“, čo je charakteristikou prvého evanjelia. Mlčanie o mesiášskej identite je súčasťou Markovho obrazu Ježiša, ktorý až do svojho odsúdenia k smrti nechce na toto označenie pristúpiť, lebo by mohol zastreť nevyhnutný prvok utrpenia. Až na kríži sa v plnosti ukáže pravé Ježišovo mesiášstvo.¹³

V Matúšovom evanjeliu dominuje Ježišovo slovo a kompozícia rečí. Zázraky sú k slovu priradené a podriadené podľa sumárneho konštatovania: „*Ježiš chodil po celej Galilei a učil v ich synagógach. Kázal evanjelium o kráľovstve a uzdravoval každú neduh a každú*

¹³ Porov. RAVASI, G.: *Nový zákon nám zjavuje Ježiša Krista*. In: Sväté písmo pre každého, ročník 1, 1/2001, s. 6.

chorobu medzi ľuďmi. (Mt 4,23) Na začiatku Ježišovho účinkovania kladie Matúš najprv učenie. Odstraňuje všetko, čo by mohlo pripomenúť kúzelníctvo alebo pohanský pôvod zázrakov. Ježišova zázračná moc má slúžiť zvesti o Ježišovi – Mesiášovi. Na to poukazuje aj Matúšova veľká zbierka zázrakov. V 8. a 9. kapitole pospájal desať zázrakov, ktoré sú v Markovom evanjeliu roztrúsené na mnohých miestach (číslo 10 môže mať symbolický význam 10 egypských rán).

V Matúšovom evanjeliu Ježiš nebojuje zázrakmi proti neporozumeniu svojich učeníkov, ako je to v Markovom evanjeliu. Učeníci sú prví, ktorí mu veria a rozumejú. V centre jeho záujmu stojí stretnutie s Ježišom skrze vieru a nie vlastný zázrak. Pre Matúšovo evanjelium nie je Ježiš zázračný lekár, ale Boží Syn, ktorý slovom a Duchom pôsobí tam, kde je prítomná viera človeka.¹⁴

Lukášovo evanjelium predstavuje Ježiša ako veľkého dobrodince a eschatologického proroka svojho ľudu práve skrze jeho pomoc a uzdravovanie. Lukášovo evanjelium prináša niektoré nové zázraky:

- zázračný rybolov v Lk 5,1-11;
- vzkriesenie naimského mládenca v Lk 7,11-17;
- uzdravenie zhrbenej ženy v Lk 13,10-17;
- uzdravenie človeka s vodnatielkou;
- uzdravenie desiatich malomocných v Lk 17,11-19;
- uzdravenia ucha veľkňazovho sluhu v Lk 22,51.

V mnohých prípadoch sú zázraky predstavené ako Božie dobrodenia pre chudobných a utláčaných (napríklad vzkriesenie naimského mládenca, uzdravenie zhrbenej ženy atď.).

V Jánovom evanjeliu je vypočítaných 7 zázrakov, ktoré sú označené ako znamenia:

- premena vody na víno na svadbe v Káne v Jn 2,1-11;
- uzdravenie syna kráľovského úradníka v Jn 4,46-54;
- uzdravenie chorého pri rybníku Betsata v Jn 5,1-15;
- rozmnoženie chleba v Jn 6,1-15;
- Ježiš kráča po mori v Jn 6,16-21;
- uzdravenie slepého od narodenia v Jn 9,1-41;
- vzkriesenie Lazára v Jn 11,1-44.

Dva zázraky majú paralelu v synoptických evanjeliách : rozmnoženie chleba a kráčanie po mori.

Zázraky nemajú aspekt zjavenia prichádzajúceho Božieho kráľovstva, keďže výraz Božie kráľovstvo v Jánovom evanjeliu prakticky chýba. Rozprávania o zázrakoch sú evidentné v službe Jánovej teológie. On prepája skutky so slovami. Dôraz je kladený nie na samotné

¹⁴ Porov. BÖCHER, O.: *Matthäus und die Magie*. In: SCHENKE, L. (ed.): *Studien zum Matthäusevangelium*. Stuttgart : Verlag Katholisches Bibelwerk 1988, s. 22.

udalosti, ale na ich interpretáciu. Ježišove zázraky majú byť prijaté vo viere ako znamenia ukazujúce Krista ako zjavenie Boha.

Teológia zázrakov

Ježišove zázraky majú viacero teologických úloh. V prvom rade sú znamením príchodu Božieho kráľovstva: „*Ale ak ja Božím Duchom vyháňam zlých duchov, potom k vám prišlo Božie kráľovstvo.*“ (Mt 12,28) Prítomnosť Božieho kráľovstva je dynamická skutočnosť a prejavuje sa vo vyhánaní zlého ducha, vo vzkrieseniach a uzdraveniach. Ježiš prejavuje svoju vládu aj nad prírodou, ktorú napomína práve tak ako zlých duchov: „*Potom vstal, pobrozil vetru i moru a nastalo veľké ticho.*“ (Mt 8,26)

Zázraky sú ohlásením Božieho kráľovstva a naplnením starozákonných prisľúbení: „*Ján bol v žalári. Keď počul o Kristových skutkoch, poslal k nemu svojich učeníkov opýtať sa: "Ty si ten, ktorý má prísť, alebo máme čakať iného?" Ježiš im odpovedal: "Chodte a oznámte Jánovi, čo počujete a čo vidíte: Slepi vidia, chomí chodia, malomocní sú čistí, bluchbí počujú, mŕtvi vstávajú a chudobným sa blása evanjelium. A blaboslavený je, kto sa na mne nepoborší."*“ (Mt 11,2-6) V Ježišovi Kristovi sa uskutočňujú Božie prisľúbenia Starého zákona – víťazstvo nad smrťou, chorobou a ľudskou biedou rôzneho druhu. „*Ježiš teda rekapituluje svojimi zázrakmi Starý zákon a presadzuje Božie právo prisľúbené v Starom zákone. Tak ako je o ňom prorokované v Starom zákone, vyplňuje Ježiš svojimi zázrakmi Božiu vôľu. Jeho zázraky sú takto tiež úkonom poslušnosti voči Bohu, čím sa jednoznačne odlišujú od čarodejníc-tiev helenizmu.*“¹⁵

Spásonosný charakter zázrakov je spojený s vierou človeka. Prostredníctvom nej sa človek zveruje do Božích rúk. Zázrak je dialógom medzi Bohom a človekom, ktorý na spásne Božie konanie odpovedá vierou. Ježišove zázraky môžu privádzať k viere, upevňovať ju, ale nevynucujú ju. Boh nerobí na človeku násilie. Zástupy veľakrát obdivovali materiálny efekt – výsledok zázrakov, ale neprijali vieru.¹⁶

Zázraky uzdravenia sú znamením Božieho odpustenia. Preto sa na označenie uzdravenia používa to isté slovo ako na označenie spásy - *sozo - spasiť, uzdraviť, zachrániť*: „*Dúfaj, dcéra, tvoja viera ťa uzdravila (sesoken).*“ (Mt 9,22) Ježiš konal zázraky ako znamenia začiatku vykúpenia, ale nie ako jeho dôvody. Zázraky majú kristologický charakter. Sú zjavením božstva (mesiášstva) v Ježišovi z Nazareta. Je Pánom nad stvorenstvom (more, vietor, prírody), zázraky sú začiatkom definitívneho víťazstva nad silami zla. Preto sa od človeka očakáva, že pri zázra-

¹⁵ MIKLUŠČÁK, P.: *Kristológia I.* Spišské Podhradie : KS Jána Vojaššáka 1995, s. 33.

¹⁶ Porov. SLIVKA, D.: *Učenie Katolíckej cirkvi o Božom zjavení vo Svätom písme a v Tradícii na základe konštitúcie Dei Verbum.* In: PRIBULA, M. (ed.): *Štúdie z biblistiky a systematickej teológie.* PRO COMMUNIO : Prešov 2006, s. 27.

koch sa nebude pýtať, či je to možné, ale čo sa tým chce povedať, čo to znamená. Človek je pri zázraku postavený pred rozhodnutie pre Krista alebo proti nemu. Zázrak preto nemá byť dôvodom viery, ale je významným, znakom Božej moci, Božieho kráľovstva, Božej dobroty, priazne a milosrdenstva. Tieto znamenia však môže „čítať“ iba veriaci človek. Podstata nespočíva v tom, ako sa človek postaví k zázraku, ale ako sa postaví k osobe Ježiša Krista. Ježišove zázraky vyzývajú k zbystreniu pozornosti, k zmene zmysľania a k slobodnému ľudskému rozhodnutiu.¹⁷

Zoznam použitej literatúry

- BARTNICKI, R.: *Ewangelie synoptyczne*. Warszawa : Wydawnictwa Akademii Teologii Katolickiej 1996.
- BÖCHER, O.: *Matthäus und die Magie*. In: SCHENKE, L. (ed.): *Studien zum Matthäusevangelium*. Stuttgart : Verlag Katholisches Bibelwerk 1988.
- HERIBAN, J.: *Príručný lexikón biblických vied*. Rím : SÚSCM 1992.
- KUDASIEWICZ, J.: *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*. Ząbki : Apostolicum 1999.
- LÉON-DUFOUR, X. (ed.): *Slovník biblickej teológie*. Zagreb : Kršćanska Sadašnjost 1990.
- MAZZUCCO, C.: *Filologia ed esegesi neotestamentaria*. Torino : Akademické skriptá 2002.
- MIKLUŠČÁK, P.: *Kristológia I*. Spišské Podhradie : KS Jána Vojtaššáka 1995.
- POKORNÝ, P., HECKEL, U.: *Einleitung in das Neue Testament. Seine Literatur und Theologie im Überblick*. Mohr Siebeck : Tübingen 2007.
- RAVASI, G.: *Nový zákon nám zjavuje Ježiša Krista*. In: Sväté písmo pre každého, ročník 1, 1/2001.
- SCHUBERT, K.: *Židovské náboženství v proměnách věků*. Praha : Vyšehrad 1999.
- SLIVKA, D.: *Učenie Katolíckej cirkvi o Božom zjavení vo Svätom písme a v Tradícii na základe konštitúcie Dei Verbum*. In: PRIBULA, M. (ed.): *Štúdie z biblistiky a systematickej teológie*. PRO COMMUNIO : Prešov 2006.
- STRUPPE, U., KIRCHSCHLÄGER, W.: *Jak porozumět Bibli. Úvod do Starého a Nového zákona*. Praha : Vyšehrad 2000.
- TRILLING, W.: *Hledání historického Ježíše*. Praha : Vyšehrad 1993.

¹⁷ Porov. TRILLING, W.: *Hledání historického Ježíše*. Praha : Vyšehrad 1993, s. 108.